

Araştırma Makalesi/Research Article

Gürcü Halk İnanışları Üzerine Bir Karşılaştırma (Tiflis - Samsun Örneği)

A Comparison on Gurcu Folk Beliefs (Sample of Tiflis - Samsun)

Bekir ŞİŞMAN*

Elene KİPSHİDZE**

Öz

Halk inanışları gündelik hayatımızın her safhasında önemli bir yer tutmaktadır. Ne kadar çağdaş olursa olsun her toplumda halk inanışlarının varlığını görebilmekteyiz. Bir toplumun kültürel zenginliğini ise halk inanışlarının çeşitliliğiyle ölçebiliriz. Ayrıca halk inanışları yardımıyla bu toplumların sosyo-kültürel özellikleri hakkında birçok bilgi sahibi olmak, bir konunun veya olayın sembol anlamını belirlemek mümkündür. Bu halk inanışları uzun zaman içinde unutulup gitse de, bir bölümü değişim göstererek hala varlığını sürdürmektedir.

Çalışmamızın amacı Türk ve Gürcülerin yaşamında halk inanışlarının yerini belirleyip onların kültürel yaşamda, tarihte nasıl ortaya çıktığını tespit etmektir. Ayrıca tarih boyunca komşuluk yapmış bu iki millet arasında ortak inanışların çıkacağına emin olarak onları da göstermektir. Örnek yöre olarak Samsun ve Tiflis seçilmiştir. Bu karşılaştırma denemesinin her iki taraf için de faydalı olacağına inanmaktayız.

Burada farklı bir çalışmanın konusu olduğu için doğum, evlilik ve ölüm konusu hariç tutulmuştur. Tespit edilen inanışların bir kısmı kaynak kişilerle yapılan mülakatlardan yazıya geçirilmiş, diğer kısmına ise farklı kitap ve makalelerden ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gürcüler, Türkler, kültür, halk inanışları, Tiflis, Samsun, karşılaştırma.

Abstract

Folk beliefs have an important place in every stage of our life. No matter how contemporary, in every society we can see the existence of folk beliefs. We can measure the cultural richness of society by the diversity of folk beliefs. In addition, with the help of folk beliefs, it is possible to know lot of information about the socio-cultural lifes of these societies and to determine the

Geliş Tarihi/Received: 26. 10. 2019 - Kabul Tarihi/Accepted: 25. 11. 2019

* Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Samsun/Türkiye, bsisman@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5252-9657.

** Türk Halkbilimi Uzmanı, Tiflis/Gürcistan, kipshidze.elene@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-9193-8218.

symbol meaning of a theme or incident Among the long time some of these folk beliefs have been disappeared or they have been forgotten, but some of them still continue existing.

The aim of our work is to determine the place of folk beliefs in the life of Turkish and Georgian people and to seem how they will turn out in cultural life. In addition of these, we believe that among the long time neighboring relation and history help us to realize common beliefs of these two nations. As the sample region were chosen Samsun and Tbilisi. Because of this we think that interesting materials will come out. We believe that this comparison experiment will be useful for both countries.

Here, the subject of birth, marriage and death is excluded as it is the subject of another study. Some of these beliefs were taken from interviews and the other part was reached from different books and articles.

Keywords: Georgian, Turkish, culture, folk beliefs, comparison.

GİRİŞ

Halk İnancı Kavramı

İnanç, sözlük anlamıyla “kişice ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi” demektir (Boratav, 2003: 19). Halk inançları ise toplumun kabul ettiği ilahi bir dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan, fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşayan ve bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır (Artun, 2008: 271).

Etnoloji Sözlüğüne göre halk inanışları korku, çaresizlik, çağrışım gibi psikolojik nedenlerle beliren, geleceği bilmek isteğiyle bazı rastlantı benzerlikleri, iyilik ya da kötülüğün ön belirtileri olarak değerlendirilen, bilimin ve geçerli bir dinin reddettiği birtakım tabiatüstü kuvvetlerin varlığını kabul eden, kuşaktan kuşağa geçen yanlış ve boş inançlardır (Örnek, 1971: 42).

Din psikolojisinin kurucusu sayılan William James bu konuda “İnançlar doğru oldukları için işe yaramazlar, işe yaradıkları için doğrudurlar” der. James’a göre, bizim için önemli olan inanç ve fikirlerimizin bizzat kendileri değil, etkileridir (James, 2000: 24). Harvard Üniversitesi profesörü Gordon Allport ise halk inanışlarını toplumsal veya bireysel olarak ifade edilen, yanlış ve inatçı genellemeye dayanan *antipati* olarak tanımlar. Pertev Naili Boratav’ın tanımına göre;

İnanç kavramı, sözlük anlamıyla insan düşüncesinin geniş bölümünü içine alır: Din politika, ahlak. İnançları bütün bu çeşitlilik ve yaygınlıkları ile ele almak halkbiliminin sınırlarını aşar. Halkbilimi, belli bir toplumun eski dinlerinden miras alıp kendi çağının şartlarına uygulayarak yaşattığı yeni dininde, yaşam şartlarının gerektirdiğince yeni biçimler, yeni içerikler ve anlatışlarla oluşturduğu inanışlarla ilgilenir (Boratav, 2003: 19).

İnsanoğlu tarih sahnesinde var olmaya başladığından beri hep bir şeylere inanma ihtiyacı hissetmiştir. Bu inancın kaynağını ilahi dinler oluşturmuştur. Ancak zamanla ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan inançlar da oluşmaya başlamıştır. Bu inançlar, ‘halk inançları’ olarak adlandırılmıştır. Dinî kurallar gibi kesinlik ve katılık taşımayan halk inançları, geçmişten günümüze bir yerden bir yere, bir toplumdan diğer topluma değişiklikler göstererek varlıklarını devam ettirmiştir (İrmak, 2018: 191).

Özetlemek gerekirse, halk inançları toplum tarafından kabul edilmiş ilahi bir dinin bilinen hükümleri ve öğretileri dışında kalan, fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşayan ve itibar gören itikatlardır. Halk inanışları ise daha çok bu itikatların şekli ve tarzı anlamında kullanılmaktadır.

Eski Gürcü İnançları

Gürcülerin eski inanışlarına göre tüm tabiat kişileştirilmişti. Doğal olaylara, bitkilere, hayvanlara insan nitelikleri atfedilmişti. Ayrıca doğa güçleri ve olaylarının insanlara iyilik veya kötülük yapabilecekleri inancıyla onlara karşı ibadet yapmanın, adak adamanın, dua etmenin gerekli olduğunu düşünürlerdi. Gürcülerin ilahî sisteminde en yukarıda her şeyi yaratan ve düzeni kuran Tanrı vardı. Sonra daha alt seviyede olan tanrılar geliyordu. Her şeyin ağacın, dağların, çiçeklerin, evin, ailenin, ocağın vs. kendi tanrısı vardı. Mesela hayvanların tanrısı 'Ochopintre' ya da 'Dali' idi. 'Dali' ismi halk şarkılarında şimdi de duyulmaktadır. Yerin koruyucu ruhu, 'Yerin annesi' olarak bilinmekteydi. Ayrıca göğün/bulutun da kendi baş/ana tanrısı olduğuna inanmaktaydılar.

En büyük saygı gökteki cisimlere yani güneş, ay ve yıldızlara gösterilmiştir. Bu bilgiyi doğrulamak haftanın günlerine verilen isimlerle de mümkündür. Eski Gürcücede pazar günü 'güneşin günü' anlamına gelirdi ve güneş için ayrılan bir gün olarak sayılmaktaydı. Pazartesi gününe ise ay günü derlerdi. Güneşi kız olarak, ayı erkek ve yıldızları da onların çocukları olarak ifade ederlerdi. Güneş ve ay bazen kardeşlerdir, bazen karı-koca, bazen de anne-çocuk. Birçok halk şiirinde bu inancı görmek mümkündür:

მზე დედა ჩემი, (Mze dedaa chemi)	Güneş benim annemdir,
მთვარე-მამა ჩემი, (Mtvare mama chemi)	Ay benim babamdır,
გუნდ გუნდი ვარსკვლავი (Gund gundi varskvlavebi)	Takım yıldızları ise
და და ძმა ჩემი (Da da dzmaa chemi)	Kardeşlerimdir.

(Javakhishvili, 1943: 82-85)

Anadolu halk inanışlarında da hemen hemen her yerde güneş kız, ay erkek olarak kabul edilir. Bazen iki kardeş olarak görülür, bazen de karı koca ya da iki sevgili niteliği taşırlar (Boratav, 2003: 28-31).

Gürcülerin tanımladığı astronomi unsurları arasında birinci yerde *güneş* vardı. Bunun en büyük sebebi Gürcülerin tarım hayatına bağlı olmalarıydı. Tarım hayatında güneş bitkilerin, meyvelerin, sebzelerin, kısaca hayatın en önemli kaynaklarından. Güneş kültürünün varoluşu arkeolojik kaynaklarda da kabul edilmiştir. Arkeologlar tarafından bulunan eşyaların üzerinde adak olarak hazırlanmış *at* sahnesini görebilmekteyiz, atları ise güneşe *kurban* ederlerdi.

Hıristiyanlığı kabul etmeden önce, Gürcülerin hayatlarında başka milletlerden gelen birçok inanç gelip geçmiştir. Mesela Antik Gürcistan'da yabancı dinlerin etkilerini görmek, en çok ise Yunan dininin etkisini görmek oldukça mümkündür. Ama Doğu Gürcistan'da İran inancının etkisini de belirtmezsek yanlış olur. İran'dan *Mitra* kültü gelmektedir. *Mitra*

ise güneş tanrısıydı. Daha sonra Zerdüş dininin etkisini görmek de mümkündür. Gürcüler 4. yüzyıldan başlayıp eski inanışlarını Hristiyan dinine uygun bir şekilde değiştirmeye başlamışlardır (Javakhishvili, 1943: 85).

Eski zamanlardan beri Gürcüler ağaçları, ormanları, dağ zirvelerini, taşları kutsallaştırıp ibadet ederlerdi. Ağaçlar arasından özellikle meşe, kireç, çam ve kül ağaçları önem taşımaktaydı. Put sayılan ağaçlar, ayrı dururlardı. Onlara birçok hediye sunarlardı; beyaz ipler bağlayıp dilek tutarlardı. *Ağaç kültü* büyük ihtimalle hayat ağacına ve verimlilik inancına bağlıdır. Bunun sembolü günümüze kadar ulaşan, Batı Gürcistan'da yeni yılın en önemli ögesi 'Çiçilaki' isimli ağaçtır. 'Çiçilaki' fındık ağacının dalıyla yapılan törensel eşyadır ve yeni yıl gecesinde her Gürcü'nün evinde bulunması gerekmektedir.

Gürcülerin halk inanışlarında *geyik, at, balık, köpek, kurt, boğa, yılan* gibi kültlere önem verilmektedir. Hayvan kültü verimlilik Tanrıçasıyla alakalı olmalıdır ve her hayvanın kendi tanrıçası olduğu kabul edilmektedir. Tanrıça bazen hayvan kılığına girip avcılara karşı çıkardı, bazen geyik şeklini alırdı. Onlara 'Tsiliyani (Tanrı'nın payı)' hayvanları derlerdi ve onların diğer hayvanlardan ayırması özel simgeyle mümkündü. Bu simge beyaz renk, altın boynuz, beyaz nokta olabilirdi. Gürcistan'da zoomorfik motiflerin zenginliği ile ilgili çeşitli açıklamalar bulunmaktadır. Bir taraftan insanlar bu şekilde kendi evrensel fikirlerini açıklamaya, diğer taraftan ise çevreyi kendilerine uygun tanımlarla göstermeye çalışmaktaydılar.

Gürcü etnografya kaynaklarında kuşlarla ilgili birçok ayin ve inanışlar bulunmaktadır. Onlardan en önemlisi horozla ilgili olanıdır. Bu hayvan göğe, güneşe bağlı ve güneş kuşu olarak kabul edilirdi. Güneş kuşu sayılmasının önemli sebeplerinden biri horozun sabah ötmesidir. Horozla ilgili inanışlar tüm Gürcistan'da yaşamaktadır. Horozu kurban olarak adamak da çok yaygındı. Hayvan kültü arasında *kurt* ve *köpek* kültüründen de bahsetmek gerekir. Eski Gürcü inanışlarına göre köpek ve kurt aynı ruhu taşımaktaydılar. Köpek ve köpeğe benzeyen kurt sembolleri birçok yerde bulunmaktadır. Yüce köpeği, su köpeği, öteki dünya köpeği, kurt öteki dünyanın bekçisi ve tanrının yardımcısı olarak bilinmekteydi vs. Balık kültürüne gelirse bugüne kadar kutsal olan su ve onun içinde yaşayan şifa gücüne sahip olan balık, alabalık hakkında çeşitli inanışları duymak mümkündür. Bütün bu hayvan ve kuş kültürleri hayvanları koruyan verimlilik tanrıçası ve astral/göksel tanrıçalarla ilgili olmalıdır (Topchishvili, 2010: 392-398).

Bazı Gürcü Halk İnanışlarının Kaynakları

Gürcüler arasında oldukça yaygınlık gösteren nazardan korunmak amacıyla ağaca, ya da ağaçtan yapılan eşyaya vurma inanışı putperestlikten kalan inanıştır. Putperestler ağaçlarda iyi ruhlar yaşadıklarına inanmaktaydılar. Tehlike zamanlarında ağaca vurduklarında iyi ruhların onları koruyacaklarına inanırlardı.

Sevgililer arasında saat hediye etmek ayrılma ihtimalini artırır inanışı Çin'den gelen bir inanıştır. Çin'de saat hediye etmeleri cenazeye davet etme anlamına gelmektedir. Gürcistan'da ise saat, arkadaşlığın süresini saymak anlamına geldiğinden bu davranış ayrılma anlamına gelmektedir.

Ayın 13. günü cuma gününe rast gelmişse bundan korkma inancı Hristiyan anlayışından kaynaklanmaktadır. O günde İsa vefat etmişti. Hz. Âdem ile Hz. Havva yasak meyveyi yemişlerdi ve Kabil, Habil'i öldürmüştü. Orta çağlarda 13 rakamın yüksek sesle söylenmesi yasaktı. Efsaneye göre Cuma 13'te on iki sihirbaz birlikte toplanıyordu, 13'üncü ise şeytandı. 13 kişi yemeğe davet etmek yasaktır inancı ise Gizli Son Akşam Yemeği'nden gelmektedir. Sofrada 13 kişi otururken, on üçüncü Yahuda İskariyot'tur. Bildiğimize göre 'Son Akşam Yemeğinden' sonra İsa'yı ele geçirip çarmıha asmışlardı. Bunun müsebbibi de Yahuda İskariyot'tur. Dolayısıyla sofrada 13 kişi oturursa, birisi o yıl içinde vefat eder inancı da İncil'den kaynaklanmaktadır. Birçok kişi uçakta 13. koltuk almaktan, hastanede 13. odada yatmaktan, otelde 13. katta kalmaktan vazgeçiyor. Bunun köklerinde bahsettiğimiz gibi İncil kitabında anlatılan sahnelerdir. (<http://oxotv.com/index.php?newsid=7303>)

GÜRCÜ HALK İNANIŞLARI¹

Astronomiyle İlgili İnanış ve Uygulamalar

- Ay'a ağaç dalların altından bakmamanız gerekir. Yeni Ay'ı temiz görürseniz o ay güzel geçer, bulutlar içinde bulanık görürseniz, o ayın kötü geçeceğine inanılır.
- Yeni Ay (Ay'ın hilal şeklinde olduğu zaman) mutlu karşılanırsa, o ay hep mutluluk içinde geçer. Eğer mutsuz ve dertli karşılanırsa yeni ay gelene kadar bu dertler ve mutsuzluklar bitmez.
- Yeni Ay olduğunda çamaşır yıkanmaz, bir şey dikilmez. Bunun yapılması uğursuzluk getirir.
- Yeni Ay olduğunda tarlada ekip biçmek yasaktır, hasat da yapılmaz. İyi olmaz derler.
- Yeni Ay olduğunda yeni girdiğin işe başlamak kötüdür, o işin hayırlı bitmeyeceğine inanılır.
- Yeni Ay olduğunda üzüm toplanmaz; yoksa şarabın iyi olmayacağına inanılır.
- Yeni Ay olduğu zaman meyve topladığında o meyvenin hızlı bozulduğuna inanılır.
- Yeni Ay'ı ilk gördüğünüzde elinize parayı alıp Ay'a doğru tutarak "Yeni Ay sen bana mutluluk getir" demeniz gerekir.
- Yeni Ay sarı renkte olursa havanın kötü olacağına inanılır.
- Yıldızları sayarsanız siğiller çıkar. Çıktıysa kuzunun akciğerini kapalı bir yerde sürerek ve onu gömmeniz gerekir.

¹ Gürcistan ve Türkiye'de doğum ve ölümle ilgili halk inanışlarının karşılaştırılması konusu; 2. Uluslararası Dergi Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda (Giresun-2019) bildiri olarak sunulmuştur. Bu nedenle burada diğer konulardaki halk inanışları ele alınacaktır.

- Yıldız kaymasını gördüğünüzde dilek tutun, çünkü o dileğiniz gerçekleşir. Samsun yöresindeki benzer inanış bu şekildedir. Yıldız kaymasında bir dilek tutulur, kimseye söylenmezse o dilek kabul olur (Şişman, 1994: 78).
 - Kuyruklu yıldız düştüğü zaman dilek tutarsan dileğin gerçekleşir.
 - Yıldız kayması gördüğünüzde “Hatırlıyorum, hatırlıyorum” demeniz lazım yoksa aklını kaybedeceğine inanılır.
 - Dolunay olduğu zaman saçları kesmek iyidir, hızlı uzadığına inanılır.
 - Ay ya da Güneş tutulduğunda saçları kesmek iyi değildir, hasta olacağına inanılır.
 - Güneş battıktan sonra saçları ve tırnakları kesmemek daha uygun görülür.
 - Güneş battıktan sonra çocuk kıyafetleri dışarıda bırakılmamalı.
 - Güneş battıktan sonra evi süpürürseniz fakirliği getirdiğine inanılır.
 - Güneş battıktan sonra kimseye borç vermemek lazım yoksa evden bereket gider.
 - Gökyüzünde yıldızlar çoksa ertesi gün hava güzel olduğuna inanılır.
 - İnsanların eski inanışlarına göre birisi doğduğu zaman gökyüzünde onun yıldızı da doğuyordu. Bazı yıldızlar mesuttur ve ondan dolayı onun ismi altında doğan insan da hayatında mutlu olacaktır. Bazıları ise mutsuzdur ve onun ismi altında doğanlar da mutsuz hayatlarına sahip olacaklardır. Böyle bir insan için ‘Mutsuz bir yıldız altında doğmuş’ denilirdi.
 - Gökyüzünden yıldız kaydığı zaman birisinin yıldızı söndü derler, yani birisi vefat eder. Bu inanış Samsun yöresinde de görülmektedir. Gökyüzünde herkesin bir yıldızı vardır. Bir kişi öldüğünde onunla birlikte yıldızı da kayar (Şişman, 1994: 78).
 - Ay çevresindeki taç Ay’ın yakınlarındaysa yakın zamanda yağmur olacağına, uzaktaysa yağmurun geç yağacağına inanılır.
 - Ay’ın iki ucu yukarıya doğru bakıyorsa havanın yağmurlu olacağına, aşağı doğru bakıyorsa havanın açık olacağına inanılır.
- Samsun yöresinde de bu inanış görülmektedir. Yeni Ay’da iki ucu yukarı doğru olursa hava kurak, aşağı doğru olursa yağışlı olur (Şişman, 1994: 78).

Belirli Gün ve Vakitlerle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Hristiyanlıktan önce Gürcistan’da pazartesi (Ay günü) tatil günüydü. Eski inanışlara göre pazartesi günü her türlü iş yapmak aileye zarar getirirdi, çünkü Ay kendi gücünü ve kötülüğü gösterirdi. Ayrıca perşembe de büyük tatil günüydü. Bu gün Aphrodite’nin (Venüs) günüydü ve sadece demirciler çalışabiliyorlardı. Pazartesi ve perşembe günlere ait inanışların da bundan kaynaklandığını düşünülmektedir (Bregadze, 2012: 42).

- Pazartesi günü borç vermek iyi değildir, geri gelmez derler.
- Pazartesi günü komşunuza borç verirseniz o hafta hep para vermek zorunda kalırsınız.
- Pazartesi tırnakları kesmek iyi değildir.

Samsun yöresinde görülen benzer inanış şu şekildedir. Cuma günü tırnak kesmek günah sayılır (Şişman, 1994: 79).

- Pazartesi ve perşembe günleri süt ve süt ürünlerini başkasına vermek iyi değildir. Evden bereket gider.
- Pazartesi ve çarşamba günleri saçları kestirmek iyi değildir.
- Pazartesi ve çarşamba günleri saçları yıkamak yasaktır, ya kocan ya da erkek kardeşin ölür.
- Perşembe günü yağmur yağarsa diğer perşembe gününe kadar yağacağına inanılır.
- Pazar günü yeni işe başlamak doğru değildir. Uğursuzluk getirdiğine inanılır.

Samsun yöresinde de pazar günü uğursuz sayılır (Şişman, 1994: 79).

- Pazartesi ve çarşamba günleri cenaze işleri yapılmaz, artık yıl olduğuna inanılır.
- Pazartesi günü kimseye un vermeyin, yoksa evdeki sirke bozulur.
- Pazartesi ve çarşamba günleri tırnaklarınızı kesmeyin, o günlere “kırılmış” günler derler.

Samsun yöresinde perşembe günü tırnak kesenin ömrü artar, cuma günü kesenin ise malı mülkü artar (Şişman, 1994: 81).

- Pazartesi ve cuma gece günleri el işleri yapmak yasaktır.

Bu inanış Samsun yöresinde de görülmektedir. Cuma akşamları el işleri yapmak uğursuzluk getirir (Şişman, 1994: 78).

- İlkbaharda ilk kırlangıç kuşunu gördüğünüzde ayaktaysanız yaz iyi geçer, oturuyorsanız yaz kötü geçer demektir.
- Gece, çakalların ulumaları hayırlı sabah olacağının işaretidir.
- Bir günde aynı kişiyle iki kere karşılaşırsanız, ikinize de mutluluk gelir.
- 7 Mayıs'ta yağmur yağarsa o yılın verimli geçeceğine inanılır.

Eski inanışlara göre 7 Mayısın yağmuru bereketliydi. 7 Mayıs'ta yağın yağmur dünyada yetişen her türlü bitkiye iyi geliyordu. Hatta bu yağmur sadece bitkilere değil, saçların uzamasına da iyi geliyordu. Bu yüzden kadınlar 7 Mayısın yağmurunda tamamen ıslanana kadar dışarıda duruyorlardı (Bregadze, 2012: 35).

Samsun yöresindeki inanişaya göre Mayıs yedisinde yağmur yağarsa, onunla süt mayalanır. Bu şekilde elde edilen yoğurt sert olur (Şişman, 1994: 81). Gürcistan'da 7 Mayıs yağmuru bereketli sayılıyorsa Samsun yöresinde tam tersidir. 7 Mayıs'ta ekilen ürün *çürür* derler.

- Gündüz ve yazın masal anlatmanın yanlış olduğuna inanılır, evden bereket gitmesine sebep olur.

Masalın anlatılacak zamanları vardı. Mesela masal yazın ve gündüz anlatmak kötü sayılırdı. Masalın kışın ve gece anlatılması gerekiyordu. Bu yasaklar avcılık ve çobanlık hayatından dolayıldı. Mesela Ukrayna'da yazın koyun sürüsü çoğaldığında masal anlatma yasaktı. Bu yasağı bozmak koyunları kaybetmek anlamına geliyordu. Bazı milletlere göre masalın gündüz anlatılması aileye kötülük getirirdi. Hintliler'e göre gündüz ve yazın masal anlattıklarında yılanlar felaketi getirirlerdi. Gürcistan'da ise gündüz masal anlatmaları yakın arkadaşı kaybetme, pantolon kaybetme ve buna benzeyen inanışlardan dolayı yasak sayılıyordu (Bregadze, 2012: 50-51).

- Evde toplanmış çöp akşam atılmamalıdır.

Benzeyen inaniş Samsun yöresinde de görülmektedir. İkinci vaktinden sonra dışarı çöp atmak uğursuzluk getirir (Şişman, 1994: 79).

- Karanlıkta aynaya bakmak iyi değildir.
- Mayıs ayında evlenmek iyi değildir.
- Gece aynaya bakmayın istekleriniz gerçekleşmez.

Samsun yöresinde de gece aynaya bakmak uğursuzluk getirir inanişı vardır (Şişman, 1994: 80).

- Çocuk kıyafetlerini gece dışarı bırakmamalısınız yoksa çocuk ahlaksız olur.
- Sabah ilk karşılaştığınız kişiye siz ilk selam vermemelisiniz, ilk karşıdaki selam verince o günün hayırlı geçeceğine inanılır.
- Sabah kalktığınızda ilk olarak erkek görürseniz güzel haber gelir, ilk kadın görürseniz üzücü haber alırsınız.
- Sabah sol ayakla kalkarsanız tüm gününüz kötü geçer.
- Evin erkeği cumartesi sabah (cuma gecesi 12'den sonra) aziz mezarından/türbeden eve döndüğünde ailede mutluluk varsa, iyi niyetli melek gelip takdis eder, 'Haftaya kadar hep mutluluk içinde kalın' der; kötülük varsa kötü niyetli melek gelip 'Haftaya kadar kavga edin' diye beddua eder.
- Herkes sustuğu zaman meleğin geldiğine inanılır.
- Paskalya günü hava iyiye ve İsa'nın göğe yükseldiği günü (Amagleba) yağmurluysa o sene verimli olduğuna inanılır.
- Amagleba gününde yağmur yağarsa buğdayın verimli olduğuna inanılır.

- İlkbaharda ilk gördüğünüz kelebek hangi renkteyse o renkte bir elbise diktirirseniz bunun mutluluk getireceğine inanılır.
- Mart ayında et yenilmez.
- ‘Barbaroba Bayramı’nda (17 Aralık) eve odun ya da çubuk getirirseniz eve yılan geleceğine inanılır.
- Yıkanmamış bulaşıkları sabaha bırakmak iyi değildir. Onların üzerinde şeytanların oynadıklarına inanılır.
- Gece aynaya bakarsanız, dileğinizin gerçekleşmeyeceğine inanılır.
- Noel öncesi günü ‘Marekhoba’ bayramı vardı. Bu günde ‘Korkota’ yaparlardı. ‘Korkota’ buğday başağından yapılan tatlıdır. Buğdayı pişirirler ve ertesi güne kadar bırakırlardı. Eğer korkotanın yüzeyi düz olduğu zaman o senenin iyi geçeceğine, düz olmayınca o yılın artık yıl olacağına ve kötü geçeceğine inanılırdı. (Günümüzde bu inanış ve uygulama artık terkedilmiştir.)
- Nisan ayının ödünçlü olduğu söylenir. Çünkü Mart ayı Nisan ayından günlerini ödünç almış. Bunun sebebi de bir çoban olmuştur. Çoban bu Mart ayını geçirip koyunlarına bir zarar gelmediği sevinciyle ‘Şimdi tam ilkbahar gelecek’ demiş. Mart ayı çobana kızmış ve Nisan ayından üç gün: -14, 15, 16 Nisan günlerini- ödünç almış. Bu günler içerisinde o kadar kar yağmış ki çobanın koyunları soğuktan ölmüşler.

Bitkilerle İlgili İnanış ve Uygulamalar

- Cevizin çok ve mantarın az olması kışın karlı ve zor geçeceğine işarettir.
- Vişne ağaçlarının yaprakları tamamen dökülene dek ne kadar kar yağsa bile kış gelmez.
- Ateşe koyulan sıcak tavaya Şimşir ağacının bir yaprağını koyun ve dilek tutun. Yaprak tavanın sıcaklığından çevrilirse dileğiniz gerçekleşir, çevrilmezse gerçekleşmez demektir.
- Birisi ağaca tırmanıyorsa aşağıdan ona bakmayın, düşebilir inanışı vardır.
- Evin yakınlarına çam ve söğüt ağacını dikmek iyi değildir.
- Eve kauçuk ağacının veya ortancanın çiçeklerini getirmek iyi değildir.
- Fidan dikerken birisinin o fidanı iki elle tutması lazım. Bu şekilde meyve ağacı büyüdüğünde her sene aynı periyotta ürün verir.
- Dört yapraklı yonca bulursanız, dilek tutun; bu dilek gerçekleşir.
- Dört yapraklı yonca bulunursa altın yüzükle koparmak gerekir. Dilek tutup saklayınca o dilek gerçekleşir.

- Dört yapraklı yonca yastığın altına koyarsanız rüyanızda gelecekteki eşi görürsünüz.

- Dört yapraklı yonca bulursanız süt içine atmak lazım ve o süttten iyi tereyağı çıkar.

Dört yapraklı yoncaya sihirsnel anlamı verme birçok millette yaygın bir inanıştır. Mesela dört yapraklı yoncanın ayakkabı içine yorgunluğu gidermesi için koyulması, gelecekteki eşi görmek için yastık altına koyulması, dilekleri gerçekleştirmek için onu bulmaya çalışmak ve benzeyen inanışlar her millette bulunmaktadır (Bregadze, 2012: 63).

Dört yapraklı yoncunun uğur getireceğine dair inanışlar Samsun yöresinde de mevcuttur.

- Leylağın beş yapraklı çiçeğini bulup dilek dilerseniz dileğiniz gerçekleşir.

- Ağaç verimli değilse ya da az veriyorsa onu korkutmak lazım. Köklerine balta vurup “verim yapmazsan köklerinden keserim seni” dersiniz korkar ve verim vermeye başlar.

- Evin bahçesine yeni ağaç dikerseniz ailenize mutluluk gelir.

- Yeni çıkan meyve ya da sebze ilk tattığımızda dilek dilerseniz o dileğiniz gerçekleşir.

- Meyve toplandığı zamanlarda ağaca birkaç tane bırakmak lazım yoksa seneye verim yapmadığını söylerler.

- Ağaç meyve vermeye başladığında ilk olarak ailenin büyüğü meyveyi yemelidir. Böylece her sene ağacın güzel verim vereceğine inanılır.

- Ağaç kesilirken o ağaca gençlerin bakması iyi değildir. Bu, genç yaşlarda ağaç gibi düşer inanişına yol açar.

- Meyve soyarken kabuğu koparmadan soyarsanız, kabuğu yukarı çekip atın ve hangi harf çizilirse o harfle başlayan isim sahibi birisi sizi beğenir.

- Evde yeşim bitkisi yetiştirirseniz aile içerisinde bereket olacağına inanılır.

Samsun yöresindeki inanişına göre ise huzursuz evde çiçek iyi yetişmez (Şişman, 1994: 81).

- Soğan ya da sarımsağı ateşe atmayın yoksa fakirlik getirir.

Samsun yöresindeki inanişına göre soğan ve sarımsak kabuğu şeytan parasıdır. Bunların yakılması evdeki şeytanların çoğalmasına sebep olur (Şişman, 1994: 82).

Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Gürcülerin inanişlarına göre bazı hayvanlar ölümün yaklaşması hakkında işaret verebilir. Köpeklerin durmadan uluması da ölümün yaklaşması anlamına gelir. Bu durumlarda ölümü uzaklaştırmak için köpeği öldürüyorlardı. Birçok milletin inanişlarına göre köpek bu dünyanın ve öbür dünyanın sınır koruyucusudur. *Psychopomposdur*, yani öbür dünyaya girmek için ruhların rehberi olarak anılmaktadır. Öbür dünyanın bekçileri Mısır

mitolojisine göre *Anubis*, Yunan mitolojisine göre ise *Cerberus*'tur. Ayrıca köpeklerin ruhları görebilecek yeteneğine sahip ve insana yaklaşan tehlikeyi anlayan hayvan olarak sayılıyor (Bregadze, 102: 29).

- Kurbağayı öldürürseniz yağmur yağar.
- Horoz öğle vaktinde öterse gece eve hırsız girer.
- Horoz eve girer ve kanatlarını sallarsa, zengin olacaksınız demektir.
- Kırlangıç odaya girip uçarsa, bu evde birisi ölür.
- Eve kuş girerse mutluluk getirir.
- Eve kurbağa girerse evin sahibinin zengin olacağına inanılır.
- At nalı bulmak mutluluk getirir.
- Kedi yüzünü yıkıyorsa yağmur yağar.
- Kırlangıçların ötmeleri baharın gelişini müjdelir.

Samsun yöresinde ise aynı inanış guguk kuşuyla ilgilidir (Şişman, 1994: 102).

- İlkbaharda ilk kırlangıç gördüğünüzde ayaktaysanız yaz iyi, oturuyorsanız yaz kötü geçer demektir.

Samsun yöresinde kırlangıç kuşun yerine yine guguk kuşu görülmektedir ve inanış şu şekildedir: Guguk kuşunun yaprak açmış bir ağaçta ötüşü o yılın yağışlı ve bereketli, yaprak açmamış bir ağaçta öterse o yılın kurak geçeceğini gösterir (Şişman, 1994: 102-103).

- Kurbağalar ses çıkartıyorsa yağmur yağar.
- Örümcek eve girerse eve para gelir, evden çıkarsa para götürür.
- Evde köpek durmadan uluyorsa o evde birisi ölür.
- Köpek uluyorsa ya da toprak kazıyorsa bu durum onun sahibinin öleceğini işaret etmektedir.
- Sabahleyin köpek sahibine ulursa, bir akrabanın ölüm haberi geleceğine inanılır.

Bu inanışın bir benzeri Samsun yöresinde de vardır. Köpeğin uluması uğursuzluktur. Köpek hangi köyde ulursa o köyün karşısındaki köyde cenaze olacak demektir (Şişman, 1994: 103).

- Kırlangıç kuşu bir evin yanına yuva yaparsa, o evde yaşayanlara mutluluk getirir, ayrıca o evde yangın da çıkmaz.
- Bir evin avlusuna kukumav kuşu gelirse, ya da avludaki bir ağaca oturup öterse o evde birisinin öleceğine işaret eder.

Samsun yöresinde ise baykuşun ötüşü uğursuzluk getirir. Evin çatısında öttüğü evden ölü çıkar (Şişman, 1994: 104).

- Yolda tavşan görmek kötü haberin geleceğinin işaretidir.
- Yolda tavşanı görürseniz yolculuğunuz başarısız biter. Tilkiyi görürseniz başarılı olursunuz.

Tavşan genel olarak olumluluğun sembolüdür. Hristiyanlıkta tavşan güçsüz olduğundan dolayı çaresiz kalan insanın sembolüdür. Yolda tavşanı görürseniz kötü haberin geleceğini bekleyin ya da yolculuğunuz başarısız biter gibi inanışlar da bundan kaynaklanıyor (Bregadze, 2012: 33).

Samsun yöresinde görülen inanış şöyledir. Bir yere giderken önüne tavşan çıkan insanın o gün işleri doğru gitmez. Yolda tavşana rastlanırsa geri dönülür. Çünkü o gün muhakkak işler ters gider veya bir olumsuzluk olur (Şişman, 1994: 103-104).

- Örümceği öldürmek günahtır. O Hz. Muhammed'i kurtarmıştır. (Gürcistan'daki Müslümanlar arasında)

Efsaneye göre Hz. Muhammed ve Hz. Ebu Bekir Mekke'den Medine'ye kaçarken bir mağarada saklanmışlardı. Bir örümcek mağarayı ağıyla kapatmış. Takipçiler de 'Buraya birileri girseydi örümcek ağı olmazdı ve ağa zarar verirdi' düşüncesiyle kontrol etmemiş ve o yerden gitmişlerdir. Bundan dolayı örümceği öldürmek kötü sayılır (Bregadze, 2012: 50).

- Açık renkli, uzun bacaklı örümceği öldürmek kötüdür. Örümceği evden dışarıya çıkarmak gerekir. Siyah örümceği ise öldürmek gerekir.

Samsun yöresindeki inanışa göre örümcek uğursuzluğun sembolüdür. Örümceğin yuva yapması o evin fakirleşeceğini gösterir (Şişman, 1994: 103).

- Kırlangıçların yuvalarını yıkmak yasaktır.
- Kırlangıcın yuvasını yıkmak annene kırlangıcın lanet edeceğine inanılır.

Kırlangıç yuvasını bozma hakkındaki inanışa Samsun yöresinde de karşılaşmaktayız. Kırlangıç yuvasını bozarsanız kendi yuvanıza bozulacağına inanılır.

- Karganın ötüşünü duyarsanız kötü haberin geleceğine işaret eder.

Samsun yöresinde de karganın ötüşünü duyarsanız kötü haber geleceğine inanılır. O yerden cenaze çıkacağı şekilde yorumlanır (Şişman, 1994: 104).

- Beyaz yabani keçi öldürmek yasaktır, ailenize kötülük gelir.
- Horoz yanlış zamanda öterse onun kesilmesi lazımdır, yoksa kötü haber gelir.

Bu inanışa benzer bir inanış Samsun yöresinde de vardır. İkindiden sonra öten horoz iyi sayılmaz ve hemen kesilir (Şişman, 1994: 103).

Tabiat Olaylarıyla İlgili İnanış ve Uygulamalar

- Kurbağa yüzüstü çevrilirse yağmur yağar.

- Kurbağalar ses çıkartıyorsa yağmur yağar.

Kurbağa öldürecekse yağmur yağar gibi inanışların kaynağı kurbağanın verimlilik sembolü anlamına geldiğindedir. Kurbağa verimlilikle ilişkilidir ve yağmur yağdırabilecek güç olarak sayılır. Aynı zamanda yağmur da verimliliğin sembolüdür. Çin'de kurbağa şeklinde simge çizip yanında da yağmur gelmesi için birçok ayin yapıyordu (Bregadze, 2012: 30). Anadolu'nun pek çok yöresinde çocuk yağmur duasında kurbağa kullanılır. Çocuklar kapı kapı, içinde kurbağa bulunan su dolu bir kovayı gezdirirler ve yiyecek toplarlar. Bu işlem yağmur yağdırma amacıyla yapılır (Boratav, 1984: 141).

- Gökyüzünde gökkuşağı çıktığı zaman ülkeler arasında savaş başladığına işarettir.
- Kış başlamadan önce gökkuşağı çıkması kış mevsimin iyi geçeceğine işarettir.
- Tarla kuşu uzun süre öterse yağmur yağmayacağına, somurtup oturuyorsa şimşek ve yıldırım fırtına olacağına inanılır.
- Kırlangıçlar aşağı uçuyorsa yağmur yağacağına, yukarı uçuyorsa havanın güzel olacağına, aşağı yukarı hızlı hızlı uçuyorsa fırtına olacağına inanılır.
- Serçeler kum içinde oynarsa yağmur yağar.
- Kara ağaçkakanın sesi duyulursa yağmur yağar.
- Akşam domuz yavrusu ses çıkarırsa hava bozulur
- Horoz tek ayakta durursa yağmur yağar.
- Gökkuşağı altına geçersen isteklerin gerçekleşir.

Samsun yöresinde gökkuşağının altından geçenlerin saçının ve ömrünün uzun olacağına inanılır (Şişman, 1994: 121).

- Uğur böceği eline ya da koluna konduktan sonra (uç böcek uç denilmesiyle birlikte) uçarsa, bu durum yarın havanın güzel olacağına, uçmazsa yağmurlu olacağına işarettir.
- Salyangozu öldürürsen yağmur yağar.
- Gökkuşağının altından geçen kız, erkek olur.

Samsun yöresinde de aynı inanış görülmektedir. Gökkuşağın altından geçen kız erkek, erkek ise kız olur (Şişman, 1994: 124).

Nazarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Nazar, halk arasında göz değme, göze gelme, nazara gelme, nazara uğrama olarak tanımlanır. Nazar halk inanışlarında çok yaygındır. Nazardan korunmak için çeşitli işlemler yapılır. Nazara uğrama olayı sadece insanlara özgü değildir. Mal-mülk, hayvanlar, evler de nazara uğrayabilir (Artun, 2008: 287).

Gürcistan'da nazarla ilgili birçok uygulama vardır. Nazardan korunmak için kehribar taşı, kömür ve demir eşyaları kullanılır. Bu eşyaların insanı kötü ruhlardan koruyabilecek gücü sahip oldukları düşünülür. Kehribar taşı çatladığında ya da kırıldığında insanı kötü gözden koruduğuna inanılır.

Kötü göz halk inancıyla daha çok lohusa kadınları ve bebekleri etkiliyordu. Kötü ruhlar kendi güçlerinin fazlasını gece vakitlerinde gösterebiliyorlardı, bu yüzden gece saatinde çocuğu dışarı çıkartmak ve çocuk kıyafetlerini gece dışarı bırakmak doğru değildir. Akşam dışarı çıkması gerektiğinde yanında kömür veya bıçak alırlar ve bu uygulamayla nazardan korunacağına inanırlardı. Aynı sebeple çocuğun döşek altına bıçak koyarlardı. Bıçak kötü ruhu korkutmak içindir. Böylece kötü ruhlar çocuğa yaklaşamazlardı (Bregadze, 2012: 60).

Nazar değmiş insana çeşitli dualar okunur. Bu dualar şu an anlamsız gelebilir, ama insanlar onların büyük etki gösterdiklerine inanırlardı. Bizzat kendi başıma gelen olayı anlatmak istiyorum. Anneannem çocukluğumuzda kötü davrandığımızda bana ve kardeşime nazar değdiğini söylerdi ve her zaman aynı duayı okurdu. Dua okuduktan sonra ne kadar inandırıcı olmasa da biz yaramazlık yapmayı bırakıyorduk. Anneannemiz de “Size gerçekten nazar değmiş ve dua sizi nazardan sakladı” derdi. Söylediği dua da şöyleydi:

„ალისასა მალისასა,	Alisasa malisasa,
შეგილოცავ თვალისასა,	Shegilotsav tvalisasa,
შინაურისასა გარეულისასა,	Shinaurisasa gareulisasa,
თვალჭრელისასა თვალშავისასა,	Tvalchrelisasa tvalshavisasa,
თმა თეთრისასა თმა შავისასა,	Tma tetrisasa tma shavisasa,
კოჭლისასა ბრუციანისასა,	Kochlisasa brutsianisasa,
დიდისასა პატარისასა,	Didisasa patarisasa,
ბიჭისასა გოგოსასა,	Bichisasa gogosasa,
ყველა სულიერისა	Kvela sulierisasa
თვალთა გამთვალავი (სამჯერ)	Tvalta gamtvalavi (samjer)
გავალე ჭიშკარი წავარდა წინ თვალი	Gavage chishkari tsavarda tsin tvali
შენი ავი სულითა და გულით შემომხედისა (სამჯერ).	Sheni avi sulita da gulit shemomkhedisa (samjer)
ყანაში კვახი, შიგ არის წყალი,	Kanashi kvakhi, shig aris tskali,
წაიქცა კვახი დაიქცა წყალი,	Tsaiktsa kvakhi daiktsa tskali,
დაემსო თვალი	Daemso tvali
შენი ავი სულითა და გულით შემომხედვარს“.	Sheni avi sulit da gulit shemomkhedvars.

Alisasa malisasa,
Nazarların duasını okuyorum,
Yakınlarının uzaklarının,
Renkli gözlünün kara gözlünün,
Sarışın saçlının kara saçlının,
Topal insanın şaşu gözünün,
Büyüğün küçüğünün,
Kızın erkeğin,
Tüm canlıların
Kötü gözle bakanlarının (üç kere)
Kapıyı açtım önüme göz düştü
Sana kötü ruhla ve kalple bakanın gözü (üç kere)
Tarlada balkabağı, içinde su,
Balkabağı düştü su döküldü,
Gözü doldu
Sana kötü ruhla ve kalple bakan insanın.

- Oltu taşının nazarlardan koruduğuna inanılır. Taktığımız oltu taşı çatlarsa kötü gözden sakladığını işaret eder.
- Ön kapının üzerine at nalı veya delikli taşın asılması birinin kötü gözün etkisini orada bırakması için yapılan bir önlemdir.
- Tılsım sizi kötü gözden bir kere koruduysa onu hemen atmak lazımdır. Çünkü, gücünü kaybettiği için bir dahaki sefere koruyamayacağına inanılır.
- Kırmızı ipin nazarlardan koruyacağına inanılır.
- Nazarlardan korunmak için muska ve tılsım takılır.
- Bir insandan kötü enerji aldığımız zaman şu sözleri söylemek gerekir: “Gözün karga kanadı altına değsin“ (შენი თვალიმც ეცემის ყვავის ფრთის ქვეშ. Sheni tvalimts etsemis kvavis frtis kvesh) sonra ise ayağı taşa vurup o taşı ellerle ters çevirmek lazım.
- Nazar değmemesi için kıyafet üzerine tılsımları dikerlerdi. Erkekler yılanbaşı yüzük takarlardı, kadınlar ise gümüş kolyeleri takarlardı. Kolyenin haç ve madeni paradan olması gerekiyordu. Yürüdüklerinde onların ses çıkartması onu kötü ruhlardan korurdu. Ruhlar gümüş ve kolyeden çıkan sestten korkup insana zarar veremezlerdi.
- Evde ocağın bulunması çok önemliydi. Ocakta her zaman ortadaki ateşin yanması gerekiyordu. Ocağın aile kutsallığını koruduğuna inanılırdı.

- ‘Keria’ denilen taş, ocak önünde duruyordu. Aileye göz değmemesi için taşın üzerine haç çizerlerdi.
- Kötülükten korunmak için üç kere tahtaya vurmak gerekir.

İstemeyen bir olay duyduğunda insanlar tahtaya üç kere vururlar. Bu da kötülükten korunma, kötü ruhların duymasını önleme amacıyla yapılır. Bu inanışın birçok millette var olduğu bilinir ve bu inanış Gürcistan ve Türkiye ülkelerinde de sıkça görülmektedir.

Vücut Azalarıyla İlgili İnanış ve Uygulamalar

- Burnunuzun ucu kaşınıyorsa, birisi sizi görmeye geliyor demektir.
- Kaşınız kaşınıyorsa başka birisi hakkında ürettiğiniz düşüncenin ya da sizin hakkınızda düşündüklerinin doğru olduğuna işarettir.
- Sol elinizin avucu kaşınırsa paranın geleceğine işarettir.

Buna benzer inanış Samsun’da da vardır. Sağ elin avucu kaşınırsa kişiye para gelir, sol elin avucu kaşınırsa para kaybeder.

- Sağ ayağınızın tabanı kaşınırsa birinin kız çocuk doğurduğunun haberi gelir.
- Sol ayağınızın tabanı kaşınırsa birinin erkek çocuk doğurduğunun haberi gelir.
- Sağ kaşınız kaşınmaya başlarsa mutluluk gelir.
- Sol kaşınız kaşınmaya başlarsa kötü haber alırsınız.
- Burnunuz kaşınıyorsa misafirin gelmesine işarettir.

Gürcü halkın inanışlarına göre kaşınmanın farklı anlamları vardır. Mesela burun ucu kaşınıyorsa, birisi sizi ziyaret etmeye geliyordur. Kaşınız kaşınıyorsa biri hakkında ürettiğiniz düşünce doğru çıkar. Birisine bir olay anlatırken sağ kaşınız kaşınırsa dinleyici size inanır, aynı zamanda gelecekteki işin iyi bir sonuçla biteceğine inanılır. Eğer sol kaşınız kaşınırsa o zaman tam tersi olacaktır. Anlattıkları yanlış demektir ve başladığınız iş de kötü bitecektir.

Geleneksel Çin hekimliğinde kaşınmak ‘rüzgâr’ sembolüdür. Bu rüzgâr dış ya da iç faktörlerden kaynaklanır. Evren olayları, yani rüzgâr, yiyecekler, alerji ve anlaşılmayan olaylar dış faktörlerdir. İç huzursuzluk, şüphe ya da korku duygusu iç faktör olarak sayılır ve insan bu duyguları yaşadığı zaman içinde ‘rüzgar’ yaratıyor demektir. Kaşınmanın da bu faktörlerden kaynaklandığı düşünülür (Bregadze, 2012: 27).

- Sabah sol ayak ile kalkarsanız, o gün kötü geçer.

İnsanların inanışlarına göre yatağından sol ayakla kalkmak tüm gün boyunca işlerinin ters gitmesi anlamına geliyor. Sağ ayakla kalkmak ise kazancın, mutluluğun sembolü ve başladıkları işlerin iyi sonuçla biteceğine işarettir.

- Sağ gözünüz oynuyorsa mutluluk, sol gözünüz oynuyorsa ise felaket getireceğine inanılır.

- Parmağınıza yanlışlıkla iğne batırırsanız ve kan çıkarsa birisi sizi beğenmeye başlar.

- Tırnaklarınızda beyaz çizgiler çıkarsa yeni kıyafetler alacağınıza işarettir.

Samsun yöresinde tırnaklarda beyaz damgalar bulunan kişinin yol üzerinde bevlettiğine inanılır (Şişman, 1994: 127).

- Sağ gözünüz seğirirse yakın akrabasının öleceğine işarettir.

- Sol gözünüz seğirirse uzak akrabasının öleceğine işarettir.

Samsun'da sağ gözün seğirmesi hayra, sol gözün seğirmesi şerre delalettir (Şişman, 1994: 127).

- Bir şeyi anlatırken hapsirirsiniz, anlattıklarınız doğru demektir.

- Eğer ölen kişi hakkında bahsedildiği zaman birisi hapsirirse, o kişinin sırtına vurulur ve "Siz bizimsiniz" diye söylenir.

- Göz kirpiği elinde kalırsa cebine koymak lazımdır. Bir mektubun geleceğine ve sizi mutlu edeceğine inanılır.

Çeşitli Sosyal Hadiselerle İlgili İnanış ve Uygulamalar

- Yemek yerken bıçak ya da kaşık elden düşerse misafirin yakında geleceğine işarettir. Çatalı düşürdüyseniz kadının, bıçağı düşürdüyseniz erkeğin misafirliğe geleceğine inanılır.

Bu inaniş benzer bir inaniş Samsun yöresinde de görülmektedir. Yemek yerken elden kaşık, çatal veya ekmek düşerse o gün aç bir misafirin geleceğine inanılır (Şişman, 1994: 103).

- Küçük çocuğun evi süpürmeye başlaması misafirin geleceğine işarettir.

Samsun yöresinde de benzer bir inaniş görülmektedir. Küçük çocuk süpürgeyle evi süpürmeye çalışırsa, eve o gün misafir geleceğine işarettir (Şişman, 1994: 103).

- Satılacak ürün yere düşerse onun çabuk satılacağına inanılır.

- Bir günde aynı kişiyle iki kere tesadüfen karşılaşırsanız, ikinize de mutluluk gelir.

- Masayı peçeteyle temizlerseniz fakirlik getirir.

- Evde ıslık çalmanın şeytanları çağıracağına inanılır.

- Süpürgeyi elden ele verirseniz evin bereketi gider.

- Evde ıslık çalarsanız eve hırsız gireceğine inanılır.

- Evde ısıklık çalarsanız evin boş kalacağına inanılır.
- Eve pencereden girerseniz, hasta olursunuz.
- Birisine bıçak hediye ederseniz, sizden nefret etmeye başlar.

Bıçak keskin bir eşyadır. İnsanlara acı, üzgünlük ve mutsuzluğu getirirdi. İnanışlara göre insana hediye olarak bıçakla birlikte acı ve mutsuzluğu da veriyordu. Dolayısıyla hediye olarak bıçak vermek iyi sayılmazdı (Bregadze, 2012: 44-45).

- Bıçağı kaybedip sonra birisinin elinde görürseniz, bıçağınızı geri istemek uğursuzluk getirir.
- Kırılmış ya da çatlamış bir eşyanın evde durması iyi değildir. Kalbinizin hep kırık olacağına inanılır.
- Aynaya karanlıkta bakmak uğursuzluk getirir.
- Hediyeyi hediye etmek iyi değildir.
- Mumun üflenerek sönmesi iyi değildir, elle söndürülmesi gerekir.
- Sofrada tabak değiştirmek iyi değildir, kısmetinizi de değiştirir.
- Sabunun elden ele verilmesi uygun değildir, o iki kişi arasında güven kaybolur.

Bu inaniş benzer bir inaniş Samsun yöresinde de vardır. Sabun elden ele verilmez. O iki kişinin arası açılır (Şişman, 1994: 89).

- Misafir gidince evi hemen süpürürseniz evden bereket gider.
- İki kişi bir havluyu kullanırsa iyi değildir. Birbirlerinden nefret ederler.
- Ekmeğin kırıntılarına ayakla basmak fakirliği getirir inanişi vardır.

Samsun'da da ekmeğe ve tuza basmak günahdır (Şişman, 1994: 85).

- Elden ele iğneyi kimseye vermeyin, kavga edersiniz.

Samsun yöresinde ise bıçak, makas, iğne gibi eşyalar elden ele verilmez uğursuzluk getirir (Şişman, 1994: 89).

- Yeni eve girmeden önce evin bereketli olması için eve buğday ve kuruşlar atılır.
- Tuzu dökerseniz üzerine su dökülmesi gerekir yoksa kavga çıkacağına inanılır.
- Bereketin gelmesi için çantanızı yere koymalısınız.
- Yeni kıyafetin uğurlu olması için yeni giydiğinizde ilk güvendiğiniz kişiye göstermeniz gerekir.
- Kapı eşiğinde durursanız birisi sizden borç ister.
- Kapı eşiğinde kimseyle selamlaşmayın yoksa kavga edersiniz.
- Yumurta kabuğunu ve kemiklerini ateşe atmayın, fakirlik getirir.

- Giden yolcunun arkasından su dökülürse iyi niyetli melek onun arkasından gider.

Samsun yöresindeki inanış şu şekildedir. Yolculuğa çıkan bir kişinin arkasından su dökülür. Bu iş yolcunun yolunun açık olması, sağ-salim geri dönmesi için yapılır (Şişman, 1994: 89).

- Masa üzerinde şapka bırakırsanız birisiyle kavga edersiniz.
- Saçlarınızı tararken düşen saçları dışarıya atarsanız başınız ağrır.

Samsun yöresinde de şöyle inanış görülmektedir. Çocuğun, kadının ve erkeğin saçı dışarıya atılmaz, atılırsa ve onu tavuk gagalarsa saç sahibinin başı ağrır. Sokağa atılan saçlar kuşların ayağına dolaşmış, kuşlar beddua ederler de atanın başı ağrımış (Boratav, 1984: 41).

- Bir an herkes sustuğunda kız doğdu derler.
- Konuşurken bir an herkes sessiz kalınca “melek geldi” derler.

İnsanlar gökyüzünden meleklerin bu dünyaya geldiklerine inanırlar. Onlara göre Tanrı melekleri çeşitli görevleri yapmak için gönderir. Köylüler sustuğu zaman evlerine meleklerin geldiğine inanırlardı. Dolayısıyla evde herkes sustuğu zaman melekler geldi denilir (Bregadze, 2012: 35).

- Aynanın kırılması kötü bir işarettir. Kırılmış aynayı atmak gerekir.
- Tuz döküldüğünde üzerine haç işaretlemek lazım yoksa kavga çıkar.
- Bir şey dikerken ip düğümlendiye birisi sizi kandırıyor demektir.
- Tuzu dökerseniz döküldüğü tuzdan biraz alıp arkaya atmanız gerekiyor yoksa kavga çıkacağına inanılır.
- Kendi elleriyle saçlarını kesmek kaderi kısaltır demektir.
- Evden çıktığınızda bir şeyi evde unuttuysanız geri eve dönmeyin yoksa o günün kötü geçeceğine inanılır.
- Yeni kıyafet aldığınızda etiketi kendi ellerinizle koparmayın, kaderinizin bozulacağına inanılır.
- Kumaşı iki taraftan iki kişi keserse kavga ederler.
- Kaşık ve çatal düşürdüğünüz zaman onun üzerine ayak basılırsa misafirin hediye getireceğine inanılır.
- Aile içinde sıkıntı varsa ya da birisi hasta ise, bu sıkıntıdan kurtulmak için zaman zaman yatırlar, türbeler ziyaret edilir ve kurbanlar kesilir. Böylece duaların kabul olacağına inanılır.

Samsun yöresinde de aynı inanış vardır. Sıkıntıdan kurtarmak için yatırlar, türbeler ziyaret edilir ve kurbanlar kesilir (Şişman, 1994: 97-99).

- Bir türbeye ziyaret ederken yoldaki ağaca çul-çaput bağlanır ve dilek tutulur. Dileğinizi kimseye söylemezseniz dileğiniz gerçekleşir.

Bu inanışa benzer bir inanış Samsun yöresinde de vardır. Burada da dilek tutup ağaçlara çul-çaput bağlanır (Şişman, 1994: 98).

- Hıçkırıyorsanız birisi sizin hakkınızda konuşuyor demektir.
- Birisinin gözünden kirpik düşerse 'Mektup mu? Mutluluk mu?' diye sorulur. Hangi gözden düştüğünü doğru bilirse seçtiği mektup ya da mutluluk gelir, doğru bilemezse o zaman mutluluk size gelir.
- Eğer tanıdığın insanla buluşunca bir an tanıyamadıysan onun zengin olacağına inanılır.
- Yanaklarınız yanıyorsa birisi sizi kötülüyor demektir.
- Bıyıklarınız kaşınıyorsa erkek misafir gelir demektir.
- Birisi bir şey anlattığı zaman hapsirirsa anlattıkları doğru demektir. "Burun doğruladı" derler.
- Siyah kedi yolunuzu keserse uğursuzluk getirir. Bir taş alıp yola atmak gerekir, ya da başka birisi geçene kadar beklemeniz lazımdır.
- Dizleriniz ağrıyorsa ertesi gün hava yağmurlu olacak demektir.
- Birisine para veriyorsanız bu para elden ele verilmez, masaya koyulur ve o kişi öylece parayı alır.
- Sofrada tabak değiştirmek iyi değildir, kaderinizin değişeceğine inanılır.
- Hamuru ikiyüzlü insana vermeyin, yoksa ailenin bereketi gider.
- Renkli gözlü insana güvenmeyin, ayartıcıdır/sizi kandırır.
- Bir eve ilk girdiğin zaman sağ ayakla girerseniz, aileye uğur getirir.
- Bir şey kaybettiğinizde 'ჭია ჭია მამოვნებე, მე შენ დედას გაპოვნებ; Chia mapovnine, me shen dedas gapovnineb' (Böcek böcek bana bulmaya yardım et, ben de anneni bulmak için yardım ederim) diye söylerseniz hızlı bulursunuz.
- Birisi yemin etmeniz için ısrar ediyorsa demir eşyaya elinizi koyup, *demire dokunuyorum* şeklindeki sözleri içinizden söylerseniz yemininizin gücünü kaybedeceğine inanılır. (Yani bu yeminin geçerli olmayacağına inanılır.)
- İki kişi aynı kelimeyi aynı zamanda söyleyip dilek tutarsa, bu dilek gerçekleşir.
- Saat aynı sayıyı gösteriyorsa, mesela 14: 14; siz o anda bakıp dilek tutarsanız bu dilek gerçekleşir.
- Yanındaki insan hıçkırıyorsa inandırıcı yalan söyleyin, bu durumda hıçkırığı geçer.

- Birisinin evinde ilk defa kalıyorsanız yastığın altına tarak koyun ve rüyanızda gelecekteki eşinizi görürsünüz.
- Kıyafette bir ip bulduğunuz zaman, ip beyazsa beyaz tenli, siyahsa esmer birisi sizi beğeniyordur. Bu ipi alıp parmağa sararak alfabe söylemeye başlarsanız, hangi harfte ip biterse o harfle başlayan birisi sizi beğeniyordur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Halk inanışları bir milletin kültürü, gelenek-görenekları, yaşam tarzı hakkında birçok bilgiyi kendinde toplamış ve milyonlarca yıldır sözlü kültür yoluyla kuşaktan kuşağa aktarıla gelmiştir. Gündelik hayatımızın her safhasında görülen halk inanışları hiçbir zaman önemini kaybetmemiştir ve halkın belleğinde ve yaşamında yer alıp varlığını sürdürmektedir.

Kültürel bir unsur olarak bütün dünya toplumlarında yaşayan ve yaşadıkları toplumların birtakım özelliklerini yansıtan halk inanışları her toplumda farklı menşelere dayanabilmektedir. Bunun en büyük sebebi toplumların ve milletlerin farklı kültürlere ve medeniyetlere sahip olmalarıdır.

Gürcülerin halk inanışları da onların kültürüne, inancına, hayat tarzına dayanmaktadır. Ayrıca komşu milletler bu inanışların ortaya çıkmasında önemli katkı sağlamışlardır. Türkler de bu milletler arasındadır ve yüzlerce yıldır komşu olan Gürcüler ve Türkler, sürekli ilişki kurdukları için birbirlerinden etkilenmişlerdir. Birbirlerinin kültürünü ve inanışlarını kendi aralarında da taşımışlardır. Çalışmamızda tespit edilen birçok benzer inanış ve uygulamanın da bundan kaynaklandığını düşünmekteyiz. Araştırmamızdan elden edilen bilgilerin sonuçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Bitkilerle ilgili inanışlarda pek çok benzerlik görmek mümkündür. Dört yapraklı yoncanın uğur getireceğine dair inanış ile sıkça karşılaşmaktayız. Hayvanlarla ilgili inanışlardan horozun yanlış zamanda ötmesi, köpeğin uluması, baykuşun uğursuzluk getireceği ile ilgili inanışların her iki tarafta da benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Tabiat olaylarıyla ilgili inanışların insanların tabiatı gözlemlediği dönemlere ait tecrübelerinden ortaya çıktığı düşünülebilir. Gökkuşağının uğurlu, kuşların aşağı uçtuğu zaman yağmur yağacağı inanışı, kuraklık zamanında yağmur duasının okunması ve buna benzer ortak inanışları iki ulus arasında görmek mümkündür. Bunların bir kısmı da çeşitli tecrübelere dayanmaktadır.

Nazarla ilgili inanışlarda ise, kötü gözden korunmak için Gürcülerin kehribar taşı, Türklerin ise nazar boncuğu kullandıkları görülmüştür. Her iki toplumda da nazara karşı çeşitli dualar okunur, bu duaların kökeni Gürcülerde İncil'e, Türklerde ise Kur'an'a dayanmaktadır.

Vücut azalarıyla ve çeşitli sosyal hadiselerle ilgili inanışların ise insanların sosyal hayatından ve deneyimlerinden kaynaklandığını tahmin etmekteyiz. Mesela bıçak, makas, iğne gibi eşyalar elden ele verilmesinin uğursuzluk getireceğine, sabun elden ele verilirse

o iki kişi arasında kavga çıkacağına, avuç içi kaşınırsa bir yerden para geleceğine dair inanmalara hem Gürcülerde hem de Türklerde rastlamaktayız.

Çalışmamızda tespit edilen ve ele alınan kimi inanışlar kaynak kişilerden, çeşitli yazılı ve sözlü kaynaklardan faydalanılarak yazıya geçirilmiştir. Tespit ettiğimiz halk inanışları Gürcülerin sosyo-kültürel özelliklerini ve inançlarını da kısmen yansıtmaktadır. Aynı şekilde Türk inanç sisteminde gelenek ve görenek İslam dini ile kısmen bütünleştirilmiş, insanların kendi başından geçenler ve tarihi tecrübeler nesilden nesle aktararak günümüze kadar ulaşmış ve birçok halk inanışına kaynaklık teşkil etmiştir.

KAYNAKÇA

- 13 ცრუ რწმენის რეალური წარმომავლობა/13 Batıl İnançın Kaynağı,
<http://oxotv.com/index.php?newsid=7303> (01.11.2018).
- Artun, E. (2008). *Türk Halkbilimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2003). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Bregadze, L. (2012). *ყოფილი რწმენა-წარმოდგენები (Gündelik Halk İnanışları)*. Tiflis: Artanuci.
- Eteri Bolkvadze, 83, Lise, Ev Hanımı, Tiflis.
- Irmak, Y. (2018). Bingöl Halk İnançları ve Uygulamaları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (17), 191-222.
- James, W. (2000). *Pragmatism and Other Writings*. New York: Penguin Books.
- Javakhishvili, İ. (1943). *საქართველოს ისტორია (Gürcistan'ın Tarihi)*. Tiflis: Gürcistan S.S.R. Cumhuriyet Yayınları.
- Mariam Khatishvili, 25, Üniversite, Etnograf, Tiflis.
- Mariam Kikacheishvili, 28, Üniversite, Psikolog, Tiflis.
- Marina Bolkvadze, 61, Üniversite, Ev hanımı, Tiflis.
- Nino Tabatadze, 57, Üniversite, İktisatçı, Tiflis.
- Olegi Kipshidze, 60, Üniversite, Mühendis, Tiflis.
- Örnek, S. V. (1971). Batıl İnanç, *Etnoloji Sözlüğü*. Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Şişman, B. (1994). *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teona Gogoladze, 25, Üniversite, Türkolog, Tiflis.

Şişman B. ve Kipshidze, Elene (2019). Gürcü Halk İnanışları Üzerine Bir Karşılaştırma (Tiflis - Samsun Örneği). *BEÜ SBE Derg.*, 8(2), 490-512.

Tiko Mereklishvili, 30, Üniversite, Doktor, Tiflis.

Topchishvili, R. (2010). *საქართველოს ეთნოგრაფია/ეთნოლოგია (Gürcistan'ın Etnografyası/Etnolojisi)*. Tiflis: Universal.

Tornike Tabatadze, 18, Üniversite, Sosyolog, Tiflis.

Zurab, Kikacheishvili, 67, Üniversite, Mühendis, Tiflis.